

ДОСВІД ІСТОРІЇ У ЗБЕРЕЖЕННІ ПРИРОДООХОРОННИХ ТРАДИЦІЙ ГАЛИЧИНИ

Важливе місце в українській історії посідає період перебування земель Східної Галичини в складі Австрійської (з 1867 року – Австро-Угорської) імперії. Він вплинув на всі галузі культурного, освітнього, соціального, громадського та господарського життя. Відповідно, це спонукає до вивчення історичної ситуації з погляду права, правового регулювання тих чи інших суспільних відносин. А також вивчення окремих правових інститутів, серед яких важливими можемо вважати інститути правової охорони навколишнього природного середовища. Власне, тому тема монографічної роботи Коритко Л. Я.* є актуальною та важливою.

Авторка цілком слушно вказує, що в радянських та пострадянських наукових дослідженнях лише фрагментарно розглядалися певні аспекти охорони довкілля в австро-угорський період у контексті інших самостійних наукових проблем. Комплексного монографічного дослідження природоохоронної діяльності в зазначений період немає. Тому ця наукова робота є своєчасною серед осмислених правових питань у сучасному суспільстві.

Дослідниця опрацювала практично всі тогочасні австрійські державні та галицькі крайові закони, що стосувалися охорони та раціонального використання природних об'єктів та їх ресурсів. Вона першою з-поміж вітчизняних істориків права здійснила поділ австрійського природоохоронного законодавства другої половини XIX – початку XX ст. за різними критеріями.

Авторка дотримується думки, що українські землі в австрійській імперії були здебільшого відсталими аграрними регіонами, постачали продукти харчування та сировинні матеріали для промислових районів імперії, споживаючи готові промислові вироби з інших коронних країв. Водночас вона зауважує, що наприкінці XIX ст. на західно-українських землях провідними галузями були нафтодобувна промисловість (зосереджувалась у районі Дрогобича та Борислава, на початку XX ст. давала 5% світового видобутку нафти), деревообробна

* Коритко Л. Я. Становлення і розвиток природоохоронних інститутів в Австро-Угорській імперії: історико-правове дослідження на матеріалах Східної Галичини (1867–1918 рр.): монографія / Л. Я. Коритко. – Івано-Франківськ: ААА, 2016. – 429 с.

галузь та харчова промисловість. А починаючи з 70-х років XIX ст., у Галичині проявилися перші спроби налагодити охорону окремих видів тварин та рослин, що зникають, а також рідкісних об'єктів живої та неживої природи.

Очевидний науковий інтерес становить проаналізоване авторкою співвідношення австрійського державного та галицького крайового законодавства у правовому регулюванні охорони та використання природних об'єктів. Як підсумок – обґрунтовано положення, що австрійське крайове природоохоронне законодавство відіграло важливу роль у правовому регулюванні охорони та використання природних об'єктів.

Заслуговує на увагу також позиція Л. Я. Коритко щодо необхідності запозичення українською правовою системою принципу соціальної відповідальності за екологічні правопорушення, як це було в Австро-Угорщині. Суми штрафів, накладених на порушників природоохоронного законодавства, перераховувалися у фонд допомоги бідним тієї місцевості, де було вчинено правопорушення. Тобто, юридична відповідальність у вигляді штрафу (адміністративна) мала тоді соціальний характер, що доречно, на думку дослідниці, запровадити й у сучасній Україні, зокрема під час формування бюджету перераховувати одержувані суми штрафів на місцеві соціальні потреби. Адже, як зазначає авторка, це посилить відповідальність юридичних і фізичних осіб-підприємців за свою діяльність із недопущення забруднення довкілля або мінімізації негативних впливів на нього та фізичних осіб за нерациональне використання природних ресурсів.

У монографії також розкрито вимоги австрійського законодавства до суб'єктів природокористування Австро-Угорщини, відповідно, і тих, що діяли на території Східної Галичини.

Робота написана літературною мовою, з дотриманням наукового стилю. Список використаних джерел і літератури оформлений відповідно до встановлених вимог.

Методологічну основу монографії становлять вдало підібрані філософсько-світоглядні, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи.

Уперше до наукового обігу введено значний масив архівних матеріалів, що зберігаються в Центральному державному історичному архіві України у Львові (ЦДАЛ), Державному архіві Івано-Франківської області (ДАІФО), Державному архіві Львівської області (ДАЛО). Авторка проаналізувала норми багатьох тогочасних австрійських нормативно-правових актів, що регулювали природоохоронні відносини.

Продуманою, чіткою і логічно витриманою є структура монографії, що складається зі вступу, шістьох розділів з підрозділами та аргументованих висновків.

Висновки, сформульовані на базі особистих досліджень авторки, відзначаються науковою новизною і дають підстави стверджувати, що ця розвідка зробить помітний внесок у вивчення історико-правових проблем розвитку українських земель та може бути використана в сучасних умовах українського правотворення.

Матеріали дослідження Л. Я. Коритко можуть бути використані в освітньому процесі юридичних спеціальностей у вишах України та за кордоном, а також у правотворчій, правозастосовній, правовиховній сферах, науково-дослідній роботі. Їх урахування буде доцільним для вдосконалення чинного законодавства України.

Позитивно оцінюючи наукову працю, основні висновки та рекомендації, викладені в ній, потрібно зазначити, що деякі аспекти не є бездоганними. У цій монографії добре було б розмістити схеми досліджуваних природних об'єктів та статистичні таблиці. Це оживило б монографію і надало би змогу ліпше сприймати важливий правовий досвід використання природних об'єктів у Східній Галичині в період перебування у складі Австро-Угорщини. Хоча ця рекомендація аж ніяк не применшує наукової цінності рецензованої монографічної праці.

Вважаю, що монографія Коритко Лілії Ярославівни «Становлення і розвиток природоохоронних інститутів в Австро-Угорській імперії: історико-правове дослідження на матеріалах Східної Галичини (1867–1918 рр.)» є завершеним науковим дослідженням у галузі історії держави і права, виконане на високому науковому і методологічному рівнях, відповідає встановленим вимогам.

З огляду на актуальність рецензованої роботи та комплексний підхід до вивчення цієї проблеми, дослідження буде корисним науковцям, аспірантам, студентам вищих юридичних навчальних закладів, усім, хто цікавиться вивченням історичного досвіду розвитку права на території українських земель.

О. М. Балинська

*доктор юридичних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*